

Dr. Babasaheb Ambedkar Open University
Term End Examination January -2026

Course : M.Com. Sem-01
Subject Code : MC01 EC101
Subject Name : પડતર હિસાબી પદ્ધતિ
(Cost Accounting)

Date : 19/02/2026
Time : 03:00pm to 05:15pm
Duration : 02.15 Hours
Max. Marks : 70

પ્રશ્ન-1 પડતર હિસાબી પદ્ધતિનો અર્થ આપી તેના ફાયદા અને મર્યાદા સમજાવો.

14

અથવા

નિયતિ લિ. ના ચોપડામાં તા. 01-04-2019 ના રોજ નીચેની બાકી હતી.

વિગત	ઉધાર રૂ.	જમા રૂ.
માલસામાન ખાતાવહી નિયંત્રણ ખાતું	50,000	
ચાલુકામ ખાતાવહી નિયંત્રણ ખાતું	40,000	
તૈયાર માલ ખાતાવહી નિયંત્રણ ખાતું	30,000	
સામાન્ય ખાતાવહી નિયંત્રણ ખાતું		1,20,000

તા. 31-3-20 ના રોજ પૂરા થતાં વર્ષના વ્યવહારો નીચે મુજબ હતા.

કાચા માલની ખરીદી	રૂ. 2,40,000
આવક માલ ગાડાભાડું	રૂ. 20,000
પ્રત્યક્ષ મજૂરી	રૂ. 1,30,000
પરોક્ષ મજૂરી	રૂ. 30,000
કારખાના ખર્ચા	રૂ. 70,000
વહીવટી ખર્ચા	રૂ. 40,000
વેચાણ-વિતરણ ખર્ચા	રૂ. 24,000
ઉત્પાદન અંગે આપેલ માલસામાન	રૂ. 2,00,000
સમારકામ અંગે આપેલ માલસામાન	રૂ. 10,000
આગમાં નાશ પામેલ કાચો માલ	રૂ. 20,000
(વીમા કંપની એ સ્વીકારેલ દાવો રૂ. 16,000)	
ઉત્પાદન ખાતે ઉધારેલ કારખાના પરોક્ષ ખર્ચા	રૂ. 70,000
તૈયાર માલ ખાતે ઉધારેલ વહીવટી પરોક્ષ ખર્ચા	રૂ. 44,000
વસૂલ થયેલ વેચાણ-વિતરણ પરોક્ષ ખર્ચા	રૂ. 20,000
વર્ષ દરમિયાન તૈયાર માલનું ઉત્પાદન	રૂ. 4,00,000
વેચાણ પડતર	રૂ. 4,50,000
વેચાણ	રૂ. 6,00,000

ઉપરની વિગતોને આધારે કંપનીની પડતરની ખાતાવહીમાં જરૂરી ખાતાં તૈયાર કરો અને તા. 31-3-20 ના રોજનું કાચું સરવૈયું તૈયાર કરો.

પ્રશ્ન-2 એક કંપનીની પેદાશ પ્રક્રિયા નંબર 1,2 અને 3 માંથી પસાર થાય છે અને ત્યારબાદ તૈયાર માલના સ્ટોક ખાતે લઈ જવામાં આવે છે.

14

તા.31/3/20 ના રોજ પૂરા થતાં એક માસ દરમિયાન પ્રક્રિયા -1 માં 2000 એકમો એકમદીઠ રૂ. 3 ના ભાવે દાખલ કરવામાં આવ્યા હતા. અન્ય માહિતી નીચે મુજબ છે.:

વિગત	પ્રક્રિયા -1	પ્રક્રિયા -2	પ્રક્રિયા -3
પ્રત્યક્ષ માલસામાન	રૂ. 10,400	રૂ. 7,920	રૂ. 13,560
પ્રત્યક્ષ મજૂરી	રૂ. 9,000	રૂ. 14,000	રૂ. 20,000
પરોક્ષ ખર્ચા	રૂ. 7,000	રૂ. 10,000	રૂ. 16,000
ખરેખર ઉત્પાદન (એકમોમાં)	1,900	1,680	1,500
સામાન્ય બગાડ (એકમોમાં)	5%	10%	15%
બગાડની એકમદીઠ વેચાણકિંમત	રૂ. 2	રૂ. 4	રૂ. 5

ઉપરની માહિતી પરથી પ્રક્રિયાઓના ખાતાં તૈયાર કરો અને દરેક પ્રક્રિયાની એકમદીઠ પડતર કિંમત શોધો અને અસામાન્ય બગાડ કે અસામાન્ય વધારાના ખાતા પણ તૈયાર કરો.

અથવા

સેવા પડતર પદ્ધતિનો અર્થ, લક્ષણો અને એકમ પડતર પદ્ધતિ અને સેવા પડતર પદ્ધતિ વચ્ચેનો તફાવત આપો.

- પ્રશ્ન-3 એક ઉત્પાદક કંપની એક જ પ્રકારના સાધનો અને પ્રક્રિયા દ્વારા બે પેદાશો “ABC” અને “XYZ” બનાવે છે. 14 આ પેદાશોનો એક સમયગાળાનો પડતરનો ટુંકસાર નીચે મુજબ છે.

વિગતો	ABC	XYZ
પ્રત્યક્ષ કામદાર કલાકો (એકમદીઠ)	1	2
એકમદીઠ યંત્ર કલાકો	3	1
ગોઠવણી (વખતમાં)	10	40
ઓર્ડરની નિભાવણી	15	60
ઉત્પાદનના એકમો	10,000	14,000

શિરોપરી ખર્ચાઓની પડતર:

રૂ.

મશીનની પ્રવૃત્તિઓ	5,50,000	
ગોઠવણી ખર્ચ	50,000	
ઓર્ડર નિભાવણી ખર્ચ	1,12,500	7,12,500

નીચેની પદ્ધતિઓનો ઉપયોગ કરીને બંને પેદાશોના એકમદીઠ વસૂલ કરવાના શિરોપરી ખર્ચની ગણતરી કરો.

(અ) પ્રણાલિકાગત પદ્ધતિમાં પ્રત્યક્ષ કામદાર કલાકદરના આધારે શિરોપરી ખર્ચની વસૂલાત

(બ) પ્રવૃત્તિ આધારિત પડતર પદ્ધતિમાં યોગ્ય પડતર ચાલકોના આધારે શિરોપરી ખર્ચની વસૂલાત

અથવા

વસ્તુ જીવનચક્રના વિવિધ તબક્કાઓ વિગતે સમજાવો.

- પ્રશ્ન-4 પડતર ઓડિટનો અર્થ આપી પડતર ઓડિટ અને નાણાકીય ઓડિટ વચ્ચેનો તફાવત સ્પષ્ટ કરો. 14

અથવા

કિંમત નિર્ધારણને અસર કરતાં નિર્ણાયક પરિબલો વિશે સવિસ્તાર સમજાવો.

1. આડ પેદાશ અને સંયુક્ત પેદાશ
2. પડતર હિસાબી પદ્ધતિ અને સંચાલકીય હિસાબી પદ્ધતિ વચ્ચેનો તફાવત
3. સીમાંત પડતર આધારિત કિંમત નિર્ધારણ
4. પ્રણાલિકાગત પદ્ધતિ અને પ્રવૃત્તિ આધારિત પડતર પદ્ધતિ વચ્ચેનો તફાવત
5. પડતર ઘટાડાની જરૂરિયાત

(B) નીચે આપેલા પ્રશ્નોના યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી ઉત્તર લખો

05

- 1 નીચેનામાંથી કઈ બાબતોનો સમાવેશ સેવા પડતરમાં થશે નહિ?
(A) પશ્ચિમ રેલ્વે (B) ગુજરાત વિદ્યુત બોર્ડ (C) સરકારી હોસ્પિટલ (D) જૈન સોશ્યલ ગ્રુપ
- 2 સામાન્ય ખાતાવહી હવાલા ખાતાની હમેશા _____ બાકી હોય.
(A) જમા (B) ઉધાર (C) નક્કી નથી (D) ઉપરના પૈકી કોઈ નહિ.
- 3 કઈ પદ્ધતિમાં ઉચ્ચ વહીવટી અધિકારીઓનો સહકાર હોવો ખુબ જ જરૂરી છે?
(A) પડતર અંકુશ (B) પડતરમાં ઘટાડો (C) પડતરમાં વૃદ્ધિ (D) આપેલ પૈકી એક પણ નહિ
- 4 કામદારોના કાર્યના સમયગાળાના અભ્યાસ માટે કઈ પદ્ધતિ ઉપયોગી છે?
(A) અધ્યયન વક્ર (B) પ્રમાણ પડતર (C) મજૂર ફેરબદલી દર (D) ઉત્પાદન અંકુશ
- 5 _____ એ પડતરના હિસાબો રાખવા જરૂરી છે.
(A) ઉત્પાદન (B) સેવાઓ (C) (અ) તથા (બ) (D) બેન્ક
